

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૫૩૩૫/૨૦૧૦ માં

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર ૨૪૪/૨૦૧૯

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમુર્તીશ્રી જે. બી. પારડીવાલા

અને

માનનીય ન્યાયમુર્તીશ્રી એ. સી. રાવ

=====

૧ શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી હા.

આપવામાં આવી શકે છે?

૨ પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં? હા.

૩ શું તેમના સ્વામી ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે? ના.

૪ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ ના.

કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો
સમાવેશ થાય છે?

=====

રજિસ્ટ્રાર જનરલ અને સેન્સસ કમિશનર ઓફ ઇન્ડિયા

વિરુદ્ધ

લાઈફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી અંકિત શાહ

પ્રતિવાદી નં. ૧ માટે શ્રી બી. બી. નાયક, સિનિયર એડવોકેટ સાથે શ્રી એ. કે.

ક્લાર્ક (૨૩૫)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમુર્તીશ્રી જે. બી. પારડીવાલા

અને

માનનીય ન્યાયમુર્તીશ્રી એ. સી. રાવ

તારીખ: ૦૫/૦૨/૨૦૧૯

મૌખિક ચુકાદો

(પર: માનનીય ન્યાયમુર્તીશ્રી જે. બી. પારડીવાલા)

૧. લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ હેઠળની આ અપીલ રિટ અરજીના મૂળ પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કરવામાં આવી છે અને તેમાં સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૫૩૩૫/૨૦૧૦ માં આ કોર્ટના માનનીય સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૧૪ ઓક્ટોબર ૨૦૧૩ ના ચુકાદા અને આદેશને પડકારવામાં આવ્યો છે, જેના દ્વારા સિંગલ જજે અહીંના પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજીને મંજૂર કરી હતી.

૨. આ અપીલ ઉદ્ભવવા માટેના કારણરૂપ હકીકતો નીચે મુજબ સારાંશિત કરી શકાય:

૩. અહીંના પ્રતિવાદી લાઇફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયાએ નીચેની પ્રાર્થનાઓ સાથે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૫૩૩૫/૨૦૧૦ દાખલ કરી હતી:

"(એ) એવું જાહેર કરવામાં આવે કે પ્રતિવાદીઓને સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ હેઠળ વસ્તીગણતરીના કામ/ફરજો માટે અરજદાર કોર્પોરેશનના કર્મચારીઓને ગણતરીકારો અને/અથવા સુપરવાઇઝર તરીકે નિયુક્ત કરવાનો કોઈ અધિકાર અથવા હક નથી.

(બી) પ્રતિવાદી નં. ૩ દ્વારા અરજદાર કોર્પોરેશનને લખાયેલ તારીખ ૨૬.૦૪.૧૦ નો પત્ર રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા અને વધુમાં પ્રતિવાદી નં. ૩ દ્વારા અરજદાર કોર્પોરેશનના ૩૩૯ કર્મચારીઓને જારી કરાયેલી તારીખ ૨૬.૦૪.૧૦ ની નોટિસો રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા માટે.

(સી) પ્રતિવાદી નં. ૩ દ્વારા જારી કરાયેલ અરજદાર કોર્પોરેશનના કર્મચારીઓને ગણતરીકારો અને/અથવા સુપરવાઈઝર તરીકે નિયુક્ત કરતા નિમણૂક પત્રોને રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા માટે.

(ડી) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં જરૂરી હોય તેવી અન્ય અને વધુ રાહત આપવા અને અન્ય અને વધુ આદેશો પસાર કરવા માટે.

(ઈ) આ અરજીનો ખર્ચ અપાવવા માટે."

જ. અહીંના પ્રતિવાદી – સિંગલ જજ સમક્ષના મૂળ અરજદારનો કેસ એવો હતો કે અહીંના અપીલકર્તાઓને સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ હેઠળ વસ્તીગણતરીના કામ માટે લાઈફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયાના કર્મચારીઓને ગણતરીકારો અથવા સુપરવાઈઝર તરીકે નિયુક્ત કરવાનો કોઈ અધિકાર અથવા હક નથી. કોર્પોરેશન દ્વારા સિંગલ જજ સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તેની સ્થાપના લાઈફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ કરવામાં આવી છે, અને ખાસ કાયદા હેઠળ બનાવવામાં આવેલી વૈધાનિક સંસ્થા હોવાને કારણે, સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ ની જોગવાઈઓ તેને લાગુ પડશે નહીં.

એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોર્પોરેશન એ અધિનિયમની કલમ ૪(એ) ના અર્થમાં 'સ્થાનિક સત્તામંડળ' નથી.

૫. સિંગલ જજે કોર્પોરેશન દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજીનો ન્યાયિક નિર્ણય કર્યો અને અંતે, ૧૪ ઓક્ટોબર ૨૦૧૩ ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, તેને મંજૂર કરી અને ઠરાવ્યું કે કોર્પોરેશનના કર્મચારીઓને સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ ની જોગવાઈઓ હેઠળ વસ્તીગણતરીના કામના હેતુ માટે તૈનાત કરી શકાય નહીં. સિંગલ જજે રિટ અરજી મંજૂર કરતી વખતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું:

"૧૬. અધિકાર અથવા હક સંબંધમાં વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી નાયક દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી પ્રથમ દલીલ અધિનિયમની જોગવાઈઓના પ્રકાશમાં વિચારણા માંગે છે. અધિનિયમની કલમ ૪ વસ્તીગણતરીના સ્ટાફની નિમણૂક માટે જોગવાઈ કરે છે અને કલમ ૪(૨) પ્રદાન કરે છે કે રાજ્ય સરકાર કોઈપણ નિર્દિષ્ટ સ્થાનિક વિસ્તારમાં વસ્તીગણતરી કરવા, તેમાં મદદ કરવા અથવા તેની દેખરેખ રાખવા માટે યોગ્ય લાગે તેવા હોદ્દાઓ સાથે વસ્તીગણતરી અધિકારીઓ તરીકે વ્યક્તિઓની નિમણૂક કરી શકે છે અને આવી વ્યક્તિઓ, જ્યારે આ રીતે નિયુક્ત થાય, ત્યારે તે મુજબ સેવા આપવા માટે બંધાયેલા રહેશે.

ફરીથી અધિનિયમની કલમ ૪(૧) પ્રદાન કરે છે કે, કેન્દ્ર સરકાર તે સમગ્ર વિસ્તારમાં જ્યાં વસ્તીગણતરી કરવાનો ઇરાદો છે ત્યાં વસ્તીગણતરીની દેખરેખ રાખવા માટે સેન્સસ કમિશનરની નિમણૂક કરી શકે છે, અને વિવિધ રાજ્યોમાં વસ્તીગણતરીની દેખરેખ રાખવા માટે સેન્સસ ઓપરેશન્સના ડિરેક્ટરોની નિમણૂક કરી શકે છે. અધિનિયમની કલમ ૩ પ્રદાન કરે છે કે કેન્દ્ર સરકાર સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામું બહાર પાડીને આ અધિનિયમ લાગુ પડે છે તેવા પ્રદેશોના સમગ્ર અથવા કોઈપણ ભાગમાં વસ્તીગણતરી કરવાનો પોતાનો ઇરાદો જાહેર કરી શકે છે, જ્યારે પણ તે આવું કરવું જરૂરી અથવા ઇચ્છનીય માને અને ત્યારબાદ વસ્તીગણતરી કરવામાં આવશે. ફરીથી અધિનિયમની કલમ ૪(૪) પ્રદાન કરે છે કે, રાજ્ય સરકાર પેટા-કલમ (૨) દ્વારા આપવામાં આવેલી વસ્તીગણતરી અધિકારીની નિમણૂક કરવાની સત્તા યોગ્ય લાગે તેવા સત્તાધિકારીને સોંપી શકે છે. તેથી એવું જણાય છે કે અધિનિયમ હેઠળ વસ્તીગણતરીનું કામ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા હાથ ધરવામાં આવનાર છે. કેન્દ્ર સરકાર સેન્સસ ઓપરેશન્સના ડિરેક્ટરની નિમણૂક કરી શકે છે અને આ રીતે નિયુક્ત અથવા નિર્દિષ્ટ વ્યક્તિઓ અથવા રાજ્ય સરકાર અધિનિયમની કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૨) માં પૂરી પાડ્યા મુજબ વ્યક્તિને વસ્તીગણતરી અધિકારી તરીકે નિયુક્ત કરી શકે છે.

અધિનિયમની કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૪) ની જોગવાઈ અધિનિયમની કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૨) માં પૂરી પાડ્યા મુજબ વસ્તીગણતરી અધિકારીની નિમણૂક કરવાના હેતુ માટે યોગ્ય સત્તાધિકારીને રાજ્ય સરકાર દ્વારા સત્તા સોંપવાની જોગવાઈ કરે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, રાજ્ય સરકાર પોતે નિમણૂક કરી શકે છે અથવા તે વસ્તીગણતરી અધિકારીની નિમણૂક કરવા માટે કોઈ સત્તાધિકારીને સત્તા સોંપી શકે છે. અધિનિયમની કલમ ૭ ની જોગવાઈ સહાયતા આપવા માટે અમુક વ્યક્તિઓને બોલાવવાની સત્તાનો ઉલ્લેખ કરે છે. આ કલમના સાદા વાંચન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, રાજ્ય સરકાર અથવા સત્તાધિકારી, જે પણ કિસ્સો હોય, વસ્તીગણતરીના આવા કામ માટે સહાયતા આપવા વ્યક્તિઓને બોલાવવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. અધિનિયમની કલમ ૭ ના ખંડ (બી) અને (સી) ની જોગવાઈ, જેનો સંદર્ભ પ્રતિવાદીઓ માટેના વિદ્વાન વકીલ શ્રી રાવલ દ્વારા એ દલીલના સમર્થનમાં આપવામાં આવ્યો છે કે અધિનિયમની કલમ ૭ નો ખંડ (બી) જિલ્લા પંચાયત અથવા નગરપાલિકા અથવા અન્ય સ્થાનિક સત્તામંડળના સભ્યોને બોલાવવા માટે વાપરી શકાય તેવી સત્તાઓનો સંદર્ભ આપે છે અને પ્રતિવાદી નં. ૨ અને ૩ માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી રાવલ દ્વારા રજૂ કર્યા મુજબ કોઈપણ ફેક્ટરી, પેઢી અથવા સંસ્થાના કોઈપણ સભ્ય અથવા સ્ટાફને

અધિનિયમની કલમ ૭ ની પેટા-કલમ (સી) માં પૂરી પાડ્યા મુજબ બોલાવી શકાય છે, જે નજીકથી ચકાસણીની માંગ કરે છે. અધિનિયમની બે કલમો ૪ અને ૭ ના કાર્યક્ષેત્ર સંપૂર્ણપણે અલગ છે કારણ કે વસ્તીગણતરીના કામ માટે વસ્તીગણતરી અધિકારીની નિમણૂક માટેની સક્ષમ જોગવાઈ અધિનિયમની કલમ ૪ છે. ફરીથી ઉપર જણાવ્યા મુજબ, અધિનિયમની કલમ ૪ સ્પષ્ટપણે પ્રદાન કરે છે કે કેન્દ્ર સરકાર સંબંધિત રાજ્યો માટે વસ્તીગણતરીના ડિરેક્ટરની નિમણૂક કરી શકે છે અથવા રાજ્ય સરકારને અધિકૃત કરી શકે છે, જેનો અર્થ એ છે કે કાયદા હેઠળની સત્તાઓ રાજ્ય સરકારને સોંપવામાં આવી છે અને રાજ્ય સરકાર પોતાના અધિકારીની નિમણૂક કરી શકે છે. જોકે, રાજ્ય સરકારને નિમણૂક/માંગણીની સત્તાઓ સોંપવાની મંજૂરી આપતી કલમ ૪ ના ખંડ (૪) માં પ્રદાન કરેલ વધુ સોંપણી માટે સત્તાની વધુ પડતી સોંપણી તરીકે આવી સોંપણીની તપાસ અને ચકાસણીની જરૂર પડશે. તે સારી રીતે સ્વીકૃત છે કે વધુ પડતી સોંપણી કાયદામાં ખરાબ છે અને જે વ્યક્તિ પાસે સોંપાયેલ સત્તા છે, તે વધુ સત્તાઓ અથવા સત્તાધિકારીઓને સોંપી શકતો નથી.

૧૭. કાયદાની જોગવાઈ, ખાસ કરીને કલમ ૪ ને વધુ વાંચતા, તે સક્ષમ જોગવાઈ છે. રાજ્ય અથવા વિસ્તારના સંદર્ભમાં વસ્તીગણતરીના કામ માટે નિમણૂક/માંગણી કરવાના હેતુ માટે, વધુમાં વધુ રાજ્ય સરકાર છે જે પૂરા પાડવામાં આવેલ રાજ્ય અથવા વિસ્તારના સંદર્ભમાં વસ્તીગણતરી અધિકારી તરીકે વ્યક્તિની નિમણૂક કરી શકે છે અને તે વસ્તીગણતરી અધિકારી અથવા ગણતરીકારો અથવા સુપરવાઈઝર તરીકે આવા કામ માટે કોઈપણ જાહેર કોર્પોરેશનના કોઈપણ સ્ટાફની નિમણૂક અથવા માંગણી માટે સત્તા અથવા અધિકારનો કોઈ સ્ત્રોત પૂરો પાડતો નથી. અધિનિયમની કલમ ૭ સહાયતા આપવા માટે વ્યક્તિઓને બોલાવવાની આવી સત્તાઓનો ઉદ્દેશ કરે છે જ્યારે ખંડ (સી) માં પૂરી પાડ્યા મુજબ, કોઈપણ ફેક્ટરી, પેઢી અથવા સંસ્થાના તમામ અધિકારીઓ અને સ્ટાફના સભ્યોને સહાયતા આપવા માટે બોલાવી શકાય છે. ફરીથી અધિનિયમની કલમ ૭ ની સંપૂર્ણ જોગવાઈ સાથે ખંડ (સી) વાંચવાથી સ્પષ્ટ થશે કે મૂળ હેતુ અથવા વિચાર એ છે કે ફેક્ટરી અથવા પેઢી અથવા સંસ્થાના કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા સ્ટાફને સંબંધિત ફેક્ટરી અથવા સંસ્થાના પરિસરમાં અથવા આવા સ્થાનિક સત્તાવાળાઓના નિર્દિષ્ટ વિસ્તારની અંદર વસ્તીગણતરીના કામ માટે આવી સહાયતા આપવા માટે બોલાવી શકાય છે, જે પણ કિસ્સો હોય. બીજા

શબ્દોમાં કહીએ તો, અધિનિયમની કલમ ૭ નો ખંડ (સી) પ્રદાન કરે છે કે તે વિસ્તાર અથવા તે સંસ્થા અથવા ફેક્ટરીના સંદર્ભમાં આવા વસ્તીગણતરીના કામ માટે સંબંધિત સ્ટાફ અથવા પેઢી અથવા સંસ્થાની સહાયતા લઈ શકાય છે. ઉદાહરણમાં જણાવ્યા મુજબ, જીએસએફસી અથવા રિલાઈન્સ અથવા ઓએનજીસી જેવી મોટી ટાઉનશીપ ધરાવતા વિભાગમાં, સમગ્ર સંસ્થા એક અલગ ટાઉનશીપ ધરાવે છે જેમાં રહેણાંક પરિસર અને કાર્યસ્થળનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, વસ્તીગણતરી અધિકારીને મદદ કરવા માટે, સંબંધિત સ્ટાફ અથવા અધિકારી જેમ કે ફેક્ટરી મેનેજર અથવા જીએસએફસી અને ઓએનજીસી જેવી સંસ્થાના મેનેજરને આવા કામ માટે નિયુક્ત વસ્તીગણતરી અધિકારીને મદદ કરવા માટે જોલાવવામાં આવી શકે છે. વસ્તીગણતરી અધિકારીને વસ્તીગણતરીના કામ માટે યોગ્ય રીતે મદદ મળે તે જોવા માટે અને ઉક્ત ટાઉનશીપ અથવા સંસ્થાની અંદર, સ્થાનિક વ્યક્તિએ સંસ્થા અથવા ટાઉનશીપની અંદર વસ્તીગણતરીનું કામ સુનિશ્ચિત કરવા માટે કોઈ પ્રકારનું માળખાગત સુવિધા અથવા સહાયતા પૂરી પાડીને વસ્તીગણતરીના કામ માટે મદદ અને વ્યવસ્થા કરવી જરૂરી છે, જેમાં રહેણાંક પરિસર હોય અને તે ટાઉનશીપમાં રહેતા ઘણા લોકોનો સમાવેશ થતો હોય, તેમનું સર્વેક્ષણ કરી શકાય અને વસ્તીગણતરી તૈયાર કરી શકાય. તેથી અધિનિયમની કલમ ૪

અને ૭ નું સંયુક્ત વાંચન એ સ્પષ્ટ કરશે કે અધિનિયમની કલમ ૪ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિયુક્ત વસ્તીગણતરીના ડિરેક્ટર દ્વારા અથવા તેના મારફતે વસ્તીગણતરીના કામ માટે વસ્તીગણતરી અધિકારી, ગણતરીકારો વગેરેની નિમણૂક કરવાની સત્તાનો સંદર્ભ આપે છે અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા જે બદલામાં આવા વસ્તીગણતરીના કામ માટે પોતાના સ્ટાફની નિમણૂક કરી શકે છે. રાજ્ય સરકારના અધિકારી અથવા ડેપ્યુટેશન પર રહેલા કોઈપણ વ્યક્તિને આ કામની દેખરેખ રાખવા માટે વસ્તીગણતરીના ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત કરી શકાય છે. બીજી તરફ, કલમ ૭ ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ વસ્તીગણતરીના પાસાનો ઉલ્લેખ કરે છે. જોકે, ભેદનો મુદ્દો, જે નોંધવો જરૂરી છે તે એ છે કે કલમ ૭ આવી કોઈ માંગણી કરવાની સત્તા, અધિકારક્ષેત્ર અથવા હક આપતી નથી. તે ફક્ત, સહાયતા માંગવાની અને સહાયતા માટે વ્યક્તિઓને બોલાવવાની સત્તા માટે પ્રદાન કરે છે અથવા સંદર્ભ આપે છે. તેથી, તે રાજ્ય સરકાર અથવા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કોઈપણ કોર્પોરેશન અથવા સંસ્થામાંથી વસ્તીગણતરી અધિકારીની નિમણૂક/માંગણી કરવાની કોઈ સત્તાનો ઉલ્લેખ કરતું નથી, જેના પર વિદ્વાન વકીલ શ્રી રાવલ દ્વારા ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. રેકૉર્ડ પર રજૂ કરાયેલા જાહેરનામાના સંદર્ભને પણ ધ્યાનમાં લેવો જરૂરી છે. આ પ્રકારનું પ્રથમ જાહેરનામું નોંધવું આવશ્યક છે, જે સામાન્ય વહીવટ

વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર દ્વારા તારીખ ૧૧મી મે, ૨૦૦૯ના રોજ બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું, જે ગૃહ મંત્રાલયના તારીખ ૨૦મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૯ના જાહેરનામાના આધારે બહાર પાડવામાં આવ્યું હોવાનું જણાય છે, જે નીચે મુજબ છે:—

"એસ.ઓ. ૫૬૨(ઈ). – વસ્તી ગણતરી અધિનિયમ, ૧૯૪૮ (૧૯૪૮ નો ૩૭) ની કલમ ૩ દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, કેન્દ્ર સરકાર આથી જાહેર કરે છે કે વર્ષ ૨૦૧૧ દરમિયાન ભારતની વસ્તીની ગણતરી કરવામાં આવશે. જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્ય તેમજ હિમાચલ પ્રદેશ અને ઉત્તરાખંડના બરફથી આરંભિત બિન-સમકાલીન વિસ્તારોને બાદ કરતા, વસ્તી ગણતરી માટેની સંદર્ભ તારીખ ૧લી માર્ચ, ૨૦૧૧ ના પ્રથમ દિવસના ૦૦.૦૦ કલાક રહેશે:

પરંતુ શરત એ છે કે જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્ય તથા હિમાચલ પ્રદેશ અને ઉત્તરાખંડના બરફથી આરંભિત બિન-સમકાલીન વિસ્તારો માટે, સંદર્ભ તારીખ ૧લી ઓક્ટોબર, ૨૦૧૦ ના પ્રથમ દિવસના ૦૦.૦૦ કલાક રહેશે."

૨૩. અહીં નોંધવું જરૂરી છે કે, આદરણીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પછી, રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ પીપલ એક્ટ, ખાસ કરીને ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૫૯ માં જરૂરી કાયદાકીય સુધારા કરવામાં આવ્યા છે જેથી સ્થાનિક સત્તામંડળ અને અન્ય કોઈપણ સંસ્થા અથવા ઉપક્રમ વગેરેના સ્ટાફની સેવાઓ માંગવા માટે ચૂંટણી કમિશનરના વ્યાપ અને વિવેકાધિકારને સમજાવી શકાય, જેમ કે ત્યારબાદ સુધારવામાં આવ્યું છે, જે અહીં કેસ નથી. વધુમાં સુધારા પછી પણ, જ્યારે એલઆઈસી અને સહકારી બેંકોના સ્ટાફને આવા ચૂંટણી કાર્ય માટે માંગવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે માનનીય બોમ્બે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે રિટ પિટિશન નં. ૮૦૩૯/૨૦૦૯, રિટ પિટિશન નં. ૮૦૫૨/૨૦૦૯ અને રિટ પિટિશન નં. ૮૧૧૧/૨૦૦૯ માં ૨૫ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૯ ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા આવા આદેશોને બાજુ પર રાખ્યા છે. ચુકાદામાં રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ પીપલ એક્ટમાં અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૫૯ માં સુધારા દ્વારા રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ પીપલ એક્ટ (સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૯૮ દ્વારા સુધારા પછી પણ આવી સત્તાઓના ઉપયોગ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે જેમાં બંધારણીય જોગવાઈઓના સરકારી નિયમનકારી નિયંત્રણ અને ચૂંટણી

કમિશનર અને મુખ્ય ચૂંટણી અધિકારીની જોગવાઈ અને સત્તા અને કલમ ૩૨૪(૬) સહિત વિવિધ પાસાઓ પર ચર્ચા કરવામાં આવી છે જે ચૂંટણી કમિશનરની વિનંતી પર રાષ્ટ્રપતિ અથવા રાજ્યના રાજ્યપાલ દ્વારા ચૂંટણી કાર્ય માટે સ્ટાફની માંગણીની શરત મૂકે છે. આ ચુકાદામાં, ઇલેક્શન કમિશન ઓફ ઇન્ડિયા (સુપ્રા) ના કેસમાં આપવામાં આવેલા બોમ્બે હાઈકોર્ટના ઉપરોક્ત ચુકાદાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે જેમાં ભારતના બંધારણની કલમ ૩૧૦ અને/અથવા ૩૧૧ પર ઘણો ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે જે સનદી સેવાઓના સિદ્ધાંતોની વાત કરે છે કે માત્ર એવો જ સ્ટાફ માંગી શકાય, જે રાષ્ટ્રપતિ અથવા રાજ્યપાલના નિયંત્રણ હેઠળ હોય અને અન્ય કોઈ સ્ટાફ નહીં જેના પર તેઓ નિયંત્રણ ધરાવતા ન હોય.

૨૪. તેથી ઉપર કરેલી ચર્ચાઓ તેમજ ઇલેક્શન કમિશન ઓફ ઇન્ડિયા (સુપ્રા) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના અવલોકન સાથે સમાન મુદ્દાને સંબોધતા કાયદાની સ્થાપિત સ્થિતિના પ્રકાશમાં, કદાચ ચૂંટણી કાર્ય માટે જે લોકશાહી વ્યવસ્થામાં પણ ખૂબ મહત્વનું છે, કોર્ટે એસ બી આઈ અને/અથવા એલઆઈસી ના સ્ટાફની માંગણી કરતા આવા કોઈપણ આદેશને બાજુ પર રાખ્યો છે. તેથી, વર્તમાન અરજી મંજૂરીને પાત્ર છે અને આક્ષેપિત

આદેશ ટકી શકે તેમ નથી અને તેને રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા પાત્ર છે.

૨૫. સંજોગોમાં, વર્તમાન અરજી પેરા નં. ૨૪b ની શરતોમાં મંજૂર કરવામાં આવે છે. આક્ષેપિત સંદેશાવ્યવહાર તારીખ ૨૬.૦૪.૨૦૧૦ અને નોટિસો તારીખ ૨૬.૦૪.૨૦૧૦ આથી રદ કરવામાં આવે છે અને બાજુ પર રાખવામાં આવે છે. રૂલ નિરપેક્ષ કરવામાં આવે છે.

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર ૫૭૬૭/૨૦૧૦

૨૬. વિદ્વાન વકીલ શ્રી રાવે વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી નાયક દ્વારા વિગતવાર કરવામાં આવેલી રજૂઆતો સ્વીકારી. તેમણે ઇલેક્શન કમિશન ઓફ ઇન્ડિયા (સુપ્રા) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના સમાન ચુકાદાનો પણ સંદર્ભ આપ્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે આ કેસમાં પણ સામ્યતા લાગુ કરી શકાય છે કે ચૂંટણી કાર્ય, જે લોકશાહીમાં સમાન રીતે મહત્વનું છે તે ચૂંટણી કમિશનર દ્વારા લેવાની પરવાનગી નથી અને તે પણ, કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ સંગઠન જેવા અરજદારના કર્મચારીઓ પાસેથી આવું

વસ્તીગણતરીનું કામ લઈ શકાય નહીં. તેથી તેમણે રજૂઆત કરી કે તે રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર સરકારની વૈધાનિક ફરજ અથવા બંધારણીય ફરજ અથવા જવાબદારી છે અને તે સરકાર દ્વારા હાથ ધરવામાં આવનાર કાર્ય અથવા ફરજ માટે કોઈને પણ બોલાવવાના આવા કોઈ અધિકારક્ષેત્ર અથવા સત્તાને ન્યાયી ઠેરવતું નથી. તેમણે થાણે જનતા સહકારી બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઇલેક્શન કમિશન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન ૨૦૧૦ (૧) એમ એલ જી ૧૫૨ ના કેસમાંના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખ્યો છે.

૨૭. ઉપર કરેલી ચર્ચાઓ અને બોમ્બે હાઈકોર્ટની માનનીય ડિવિઝન બેન્ચના રિટ પિટિશન નંબર ૮૦૩૯/૨૦૦૯, રિટ પિટિશન નંબર ૮૦૫૨/૨૦૦૯ અને રિટ પિટિશન નંબર ૮૧૧૧/૨૦૦૯ માં તારીખ ૨૫ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૯ ના ચુકાદા અને આદેશ પર ઘણો આધાર રાખીને વિદ્વાન વકીલ શ્રી રાવ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને, વર્તમાન અરજી મંજૂર કરવા પાત્ર છે અને અરજદારના કર્મચારીઓની સેવાઓની માંગણી કરતો આક્ષેપિત આદેશ ટકી શકે તેમ નથી અને તેને રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા પાત્ર છે.

૨૮. સંજોગોમાં, વર્તમાન અરજી પેરા નં. ૩૭(એ) ની શરતોમાં મંજૂર કરવામાં આવે છે. પ્રતિવાદી નં. ૩ અને ૪ દ્વારા પસાર કરાયેલા આક્ષેપિત આદેશો તારીખ ૧૫.૦૪.૨૦૧૦ અને ૧૬.૦૪.૨૦૧૦ અને પ્રતિવાદી નં. ૩ અને ૪ દ્વારા જારી કરાયેલી નોટિસો તારીખ ૨૭.૦૪.૨૦૧૦ અને ૨૮.૦૪.૨૦૧૦ આથી રદ કરવામાં આવે છે અને બાજુ પર રાખવામાં આવે છે. રૂલ નિરપેક્ષ કરવામાં આવે છે."

૬. અપીલકર્તાઓ - મૂળ પ્રતિવાદીઓ, સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશથી અસંતુષ્ટ થઈને, આ અપીલ સાથે આ કોર્ટ સમક્ષ આવ્યા છે.

૭. અપીલકર્તાઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી અંકિત શાહે તેમની લેખિત રજૂઆતો દાખલ કરી છે. લેખિત રજૂઆતો નીચે મુજબ છે:

૧. કે સિંગલ જજે સેન્સસ એક્ટની સાચી યોજના સમજવામાં ભૂલ કરી છે. અધિનિયમની કલમ ૭(સી) એ હકીકતનો ઉલ્લેખ કરે છે કે કોઈપણ સંસ્થાના તમામ અધિકારીઓ અને સ્ટાફના સભ્યોને બોલાવી શકાય છે. તેથી સન્માનપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે

એલઆઈસી એક સંસ્થા છે. લો લેક્સિકોન ડિક્શનરી મુજબ વર્તમાન પ્રતિવાદી – મૂળ અરજદાર સંસ્થા ની વ્યાખ્યામાં આવશે અને તે મુજબ અપીલકર્તા આવી વ્યક્તિની સેવાઓ બોલાવવા માટે હકદાર રહેશે. તેમાં 'સંસ્થા' ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે,

"સંસ્થા. વેબસ્ટર્સ ઇન્ટરનેશનલ ડિક્શનરી (વોલ.૧) ના પૃષ્ઠ ૮૭૪ પર આપેલ 'સંસ્થા' શબ્દ. તેનો અર્થ ત્યાં જણાવવામાં આવ્યો છે. 'એવું સ્થળ જ્યાં કોઈ રહેઠાણ અથવા વ્યવસાય માટે કાયમી ધોરણે સ્થિર હોય; રહેઠાણ, જેમાં મેદાનો, ફર્નિચર, સાધનસામગ્રી, પરિચારકો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે, જેની સાથે વ્યક્તિ સજ્જ હોય છે, એક સંસ્થા અથવા વ્યવસાયનું સ્થળ, તેના ફિક્સર અને સંગઠિત સ્ટાફ સાથે; જેમ કે મોટી ઉત્પાદન સંસ્થા,'

શબ્દકોશનો અર્થ એ પણ દર્શાવે છે કે સંસ્થાનું અલગ ઓળખી શકાય તેવું અસ્તિત્વ હોવું જોઈએ."

૨. વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે અધિનિયમની કલમ ૭ મુજબ જ્યારે 'સંસ્થા' શબ્દનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે

તે આવી કોઈપણ સંસ્થાને આવરી લેશે. વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે આવી વ્યવસ્થા જાહેર હિત માટે બનાવવામાં આવી છે. વધુમાં યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ એન. હરગોપાલ અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન એઆઈઆર ૧૯૮૭ એસસી ૧૨૨૭ ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા મુજબ 'સંસ્થા' શબ્દ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં જાહેર ક્ષેત્રની સંસ્થાનો સમાવેશ થશે. તે મુજબ તેનો અર્થ અને અર્થઘટન હોવું જોઈએ જે મૂળભૂત હેતુને આગળ વધારે. સ્ટેટ ઓફ ઝારખંડ અને અન્ય વિરુદ્ધ ગોવિંદ સિંહ, રિપોર્ટેડ ઇન એઆઈઆર ૨૦૦૫ એસસી ૨૯૪ ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા મુજબ એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે કાયદાનું અર્થઘટન વિધાનસભાના ઇરાદાને ધ્યાનમાં રાખીને થઈ શકે છે. તે સ્પષ્ટ છે કે વિધાનસભાનો ઇરાદો ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષા પરથી મેળવવાનો હોય છે. વિધાનસભાનો ઇરાદો માત્ર વ્યક્ત કરવામાં આવે છે, કાનૂની જોગવાઈઓમાં સુધારો કરીને અથવા ફેરફાર કરીને કોર્ટ માટે નવીનતા લાવવાનો કોઈ અવકાશ નથી. કે અધિનિયમની કલમ ૪(૨) અને કલમ ૭(બી) અને ૭(સી) ની જોગવાઈનું અર્થઘટન કરવું જરૂરી છે અને તે મુજબ કલમ ૭(૧) વ્યક્તિઓને સહાયતા આપવા માટે બોલાવવાની સત્તા પૂરી પાડે છે અને કલમ ૭ નો ખંડ (સી) 'કોઈપણ ફેક્ટરી, પેઢી અથવા

સંસ્થાના તમામ અધિકારીઓ અને સ્ટાફના સભ્યો' પ્રદાન કરે છે. તે મુજબ એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે જ્યારે કાયદામાંની ભાષા સત્તાધિકારીને સત્તા આપે છે, ત્યારે તેને શક્ય તેટલો વિશાળ વ્યાપ આપવો જોઈએ અને પેઢી, ફેક્ટરી અથવા સંસ્થાના કોઈપણ સ્ટાફને બોલાવી શકાય છે. વસ્તીગણતરીના કામમાં જે ફોર્મ ભરવાના હોય છે તેનો સંદર્ભ લેતા તે સ્પષ્ટ થાય છે કે વ્યાપક ડેટા એકત્રિત કરવાનો હતો જેમાં પુષ્કળ વિગતો હોય છે, તેથી ઉક્ત કાર્ય આવા જાહેર કોર્પોરેશનના કર્મચારીઓ પાસેથી લઈ શકાય છે."

૩. વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે ફોર્મ મુજબ, વિવિધ વિગતો દાખલ કરવાની હોય છે, જે સરકારની કોઈપણ યોજના અથવા કાર્ય અથવા કામગીરી માટે સરકારને વિવિધ ડેટા આપે છે. તે મુજબ આવા કામમાં સહકાર આપવાની તેમની ફરજ હતી. અધિનિયમની કલમ ૨ કેન્દ્ર સરકારને વસ્તીગણતરીના હેતુ માટે અધિકારીની નિમણૂક કરવાના હેતુ માટે સત્તા સોંપવા અથવા રાજ્ય સરકારને સત્તા આપવા માટે અધિકાર આપે છે. સિટિઝનશિપ એક્ટ મુજબ પણ વસ્તીગણતરીના નિવેદન સાથે, જે ડેટા એકત્રિત કરવામાં આવ્યો હતો તે સિટિઝનશિપ એક્ટ અને

રૂલ્સ હેઠળ હતો. સિટિઝનશિપ એક્ટની કલમ ૨(ડી) માં પૂરી પાડ્યા મુજબ, ડિરેક્ટર ઓફ સિટિઝન રજિસ્ટ્રેશન' એટલે સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિયુક્ત રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં વસ્તીગણતરીના ડિરેક્ટર, જેઓ રાજ્યમાં, અથવા જે પણ કિસ્સો હોય, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સિટિઝન રજિસ્ટ્રેશનના ડિરેક્ટર તરીકે પણ કાર્ય કરશે. સિટિઝનશિપ એક્ટની કલમ ૨(ઈ) નો સંદર્ભ લેતા, જે વ્યાખ્યાયિત કરે છે, "જિલ્લા રજિસ્ટર ઓફ ઇન્ડિયા સિટિઝન" એટલે રજિસ્ટર જેમાં સામાન્ય રીતે જિલ્લામાં રહેતા ભારતીય નાગરિકોની વિગતો હોય છે. સિટિઝનશિપ એક્ટની કલમ ૨(એચ) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ લોકલ રજિસ્ટ્રાર અથવા સિટિઝન રજિસ્ટ્રેશન રાજ્ય સરકાર દ્વારા નિયુક્ત લોકલ ઓફિસર અથવા રેવન્યુ ઓફિસરનો સંદર્ભ આપે છે, જેણે વિસ્તારની અંદર રજિસ્ટર તૈયાર કરવાનું હોય છે અને લોકલ રજિસ્ટ્રાર તરીકે કાર્ય કરશે. સિટિઝનશિપ એક્ટની કલમ ૨(એન) પણ, જે પ્રદાન કરે છે, "સ્ટેટ રજિસ્ટર ઓફ ઇન્ડિયન સિટિઝન" એટલે રજિસ્ટર જેમાં સામાન્ય રીતે રાજ્યમાં રહેતા ભારતીય નાગરિકોની વિગતો હોય છે. સિટિઝનશિપ એક્ટની કલમ ૫ મુજબ, જે વ્યાખ્યાયિત કરે છે, 'રજિસ્ટ્રાર જનરલને મદદ કરવા માટે કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર અને સ્થાનિક સંસ્થાઓના અધિકારીઓ – કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર,

સ્થાનિક સંસ્થાઓ અથવા તેમના ઉપક્રમોના દરેક અધિકારી દરેક પરિવાર અને દરેક વ્યક્તિને લગતો ડેટાબેઝ તૈયાર કરવામાં અને આ નિયમોની જોગવાઈઓના અમલીકરણમાં, રજિસ્ટ્રાર જનરલ ઓફ સિટિઝન રજિસ્ટ્રેશન અથવા તેમના દ્વારા આ વતી અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિને મદદ કરશે. વિદ્વાન વકીલ શ્રી રાવલે તેથી રજૂઆત કરી કે વસ્તીગણતરીના કામ સાથે, જ્યારે આ ડેટા સ્થાનિક સંસ્થાઓના અધિકારીઓ સહિત આ કલમમાં પ્રદાન કર્યા મુજબ અધિકારીઓને વિશિષ્ટ રજિસ્ટર માટે પણ એકત્રિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેમનું કામ જાહેર કોર્પોરેશનના કોઈપણ અધિકારીને સોંપી શકાય છે."

૪. માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટની બંધારણીય બેંચના સુખદેવ સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ ભગતરામ સરદાર સિંહ રઘુવંશી અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઈન એઆઈઆર ૧૯૭૫ એસસી ૧૩૩૧ ના કેસ મુજબ ભારતના બંધારણની કલમ ૧૨ ના અર્થમાં 'રાજ્ય' ની વ્યાખ્યા અને તેની એજન્સી વિશેની તેમની રજૂઆતને સમર્થન આપવા માટે. તેમણે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી કે અરજદાર – કોર્પોરેશન ભારતના બંધારણની કલમ ૧૨ ના અર્થમાં 'રાજ્ય' ગણાશે કારણ કે તે ભારત સરકાર દ્વારા સ્થાપિત છે અને નિયંત્રણને આધીન છે અને,

તેથી, તે એક એજન્સી અથવા ઓછામાં ઓછું જાહેર ક્ષેત્રનું કોર્પોરેશન ગણાશે અને, તેથી, આક્ષેપિત આદેશો ન્યાયી અને માન્ય છે."

૫. કે સિંગલ જજ એ હકીકતની પ્રશંસા કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા કે અહીંના અરજદાર સેન્સસ એક્ટ ૧૯૪૮ ની કલમ ૭(સી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "સંસ્થા" ની વ્યાખ્યામાં આવશે. વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે મૂળ અરજદાર-અહીંના પ્રતિવાદી સત્તામંડળ પણ ભારતના બંધારણની કલમ ૧૨ હેઠળ "રાજ્ય" ની વ્યાખ્યામાં આવે છે. વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે સમાન સંજોગોમાં, માનનીય અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટે અગાઉથી જ આ માનનીય કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્ણયોની વિરુદ્ધમાં ચુકાદો આપ્યો છે."

૬. કે સિંગલ જજે કદાચ સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ ની મૂળભૂત જોગવાઈઓ, વિવિધ રજૂઆતો અને વિવિધ માનનીય હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લીધા નથી. આ સંદર્ભમાં, ચંદીગઢ ખાતે પંજાબ અને હરિયાણાની માનનીય હાઈકોર્ટે લાઈફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ

ઈન્ડિયા અને અન્યના સમાન સ્થિતિ ધરાવતા સી ડબલ્યુ પી નં. ૭૦૩૭ ઓફ ૨૦૧૦ (ઓ એન્ડ એમ) માં આપેલા તેમના ૨૧.૯.૨૦૧૦ ના આદેશમાં ચુકાદાને કાયમ રાખ્યો છે. તેથી અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની માનનીય હાઈકોર્ટ કદાચ ઉપર જણાવેલ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૫૩૩૫/૨૦૧૦ માં ૧૪ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૩ ના રોજ પોતાનો ચુકાદો આપતી વખતે આ બંને ચુકાદાઓના ચુકાદાનું યોગ્ય રીતે મૂલ્યાંકન કર્યું નથી."

૭. વધુમાં, એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ મ્યુનિસિપલ કમિશનર/એડિશનલ ચીફ સેન્સસ ઓફિસર, નગર નિગમ, કાનપુર અને અન્યના કેસમાં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ દ્વારા રિટ નં. ૨૮૭૩૬ ઓફ ૨૦૧૦ માં તારીખ ૦૪.૦૩.૨૦૧૦ ના રોજ પસાર કરાયેલ ચુકાદો, જેમાં પેરા ૧૫ અને ૧૬ માં માનનીય કોર્ટ દ્વારા નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"૧૫. તે સત્તા, અમારા મતે, અધિનિયમની કલમ ૭ માં સ્થાન પામી શકે છે. રિટ અરજદારોના અધિકારીઓ/કર્મચારીઓ 'સંસ્થા' અભિવ્યક્તિ દ્વારા

આવરી લેવામાં આવશે, કારણ કે તેઓ એક સંસ્થામાં કામ કરી રહ્યા છે. એકવાર, તેઓ 'સંસ્થા' માં કામ કરતા જણાય, અમારા મતે, એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું આ સત્તા જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા અથવા અધિનિયમની કલમ ૪(૨) હેઠળ રાજ્ય સરકાર દ્વારા અધિસૂચિત કોઈપણ સત્તાધિકારી દ્વારા વાપરવી જોઈએ, તેનો આધાર એ વાત પર છે કે શું અભિવ્યક્તિ 'તરીકે' છે કે 'અથવા'. જો વેબસાઈટ પરથી ડાઉનલોડ કરાયેલ અધિનિયમને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો ઉપયોગમાં લેવાયેલ અભિવ્યક્તિ 'અથવા' છે અને 'તરીકે' નથી અને આમ તે માત્ર જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ જ નથી, પરંતુ રાજ્ય સરકાર દ્વારા કોઈપણ સ્થાનિક વિસ્તાર માટે અન્ય સત્તાધિકારીઓની પણ નિમણૂક કરી શકાય છે, જે રાજ્ય સરકારે અધિનિયમની કલમ ૪(૨) હેઠળ કર્યું છે. પ્રતિવાદી નં. ૧ આવા જ એક સત્તાધિકારી છે. પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશનની કાનપુર શાખામાં કામ કરતા અધિકારીઓ/કર્મચારીઓના સંદર્ભમાં માંગણી કરવામાં આવી છે. તેથી, તે પ્રતિવાદી નં. ૧ ના અધિકારક્ષેત્રની અંદર હતું, એ ધ્યાનમાં લેતા કે રિટ અરજદારોને વસ્તીગણતરીની કામગીરી હાથ ધરવાના હેતુ

માટે તેમના અધિકારીઓ/કર્મચારીઓના નામો ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે બોલાવવાની સત્તા આપવામાં આવી છે.

૧૬. વૈકલ્પિક રીતે, જો આપણે માની લઈએ કે અભિવ્યક્તિ 'અથવા' નથી અને 'તરીકે' છે તો વધુમાં વધુ, સત્તાનો ઉપયોગ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા થઈ શકે છે, જે સમગ્ર જિલ્લાની વાત આવે ત્યાં સુધી પ્રિન્સિપાલ સેન્સસ ઓફિસર છે. જ્યાં સુધી નગર નિગમનો સંબંધ છે, તેઓ જિલ્લાનો માત્ર એક ભાગ છે અને આમ મ્યુનિસિપલ કમિશનરોને એડિશનલ પ્રિન્સિપાલ સેન્સસ ઓફિસર તરીકે સૂચિત કરવામાં આવ્યા છે. તેથી, જો કોઈ કિસ્સામાં, પ્રતિવાદી નં. ૧ પાસે કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી, તો જિલ્લાના સંબંધમાં જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે અધિકારક્ષેત્ર હશે. તેથી, વધુમાં વધુ એવું કહી શકાય કે પ્રતિવાદી નં. ૧ રિટ અરજદારોને નિર્દેશ જારી કરવા માટે સત્તાધિકારી ન હોત, કારણ કે આવી સત્તા જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે છે. જોકે, એ ધ્યાનમાં લેતા કે અન્ય વિવિધ રિટ પિટિશનોમાં, વચગાળાના આદેશો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા જેમાં રિટ અરજદારો જેવા અરજદારોને તેમના

અધિકારીઓ/કર્મચારીઓના ૨૫% થી વધુ ન હોય તેટલા કર્મચારીઓને ઉપલબ્ધ કરાવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને કારણ કે વસ્તીગણતરીની કામગીરી ચાલી રહી છે, તારીખ ૦૫.૦૪.૨૦૧૦ અને ૧૭.૦૪.૨૦૧૦ ના આદેશો અને ત્યારબાદના આદેશોને રદ કરવાથી કોઈ ઉપયોગી હેતુ સિદ્ધ થશે નહીં. હકીકતમાં, ૦૫.૦૪.૨૦૧૦ ના આદેશમાં, જાન્યુઆરી ૧૮, ૨૦૧૦ ના જાહેરનામાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે. આમ, બાબતના કોઈ પણ દૃષ્ટિકોણમાં, માંગ્યા મુજબ કોઈ રાહત આપી શકાય નહીં. જોકે, તે જ સમયે, અમે એ નોંધી શકીએ છીએ કે જોકે પ્રતિવાદીઓ રિટ અરજદારોને વસ્તીગણતરીની કામગીરીના હેતુ માટે અધિકારીઓ/કર્મચારીઓને ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે બોલાવી શકે છે, તે સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, રિટ અરજદારોની પોતાની કામગીરીને અસર થવી જોઈએ નહીં જેવું કે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા ના કેસમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે. જો સત્તા હોય, તો તેનો સાવધાની સાથે ઉપયોગ થવો જોઈએ અને ન્યૂનતમ સ્ટાફની માંગણી કરી શકાય છે. તેથી અમે પ્રતિવાદીઓને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે જો અને જ્યારે અધિનિયમની કલમ ૭ હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવાની જરૂર પડે, ત્યારે રિટ અરજદારો જેવી

સંસ્થાઓમાંથી, માંગણી, કોઈપણ કિંમતે, અધિકારીઓને
આપવામાં આવેલા અધિકારક્ષેત્રના વિસ્તારમાં ઉપલબ્ધ
સ્ટાફના ૨૫% થી વધુ ન હોવી જોઈએ."

૮. કે સિંગલ જજ ૩૧.૧૨.૧૯૯૦ ના રોજ જારી કરાયેલ ભારત
સરકારના ગેઝેટ જાહેરનામામાં સમાવિષ્ટ નિયમ ૩ અને સેન્સસ
એક્ટ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૪ સાથે વાંચતા ૧૧(૧)(એ) સહિતના
વિવિધ નિયમોને સમજવામાં અને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ રહ્યા
છે. આક્ષેપિત ચુકાદો આપતી વખતે. આનું પરિણામ એ આવે છે કે
કોઈ પણ વ્યક્તિ/કોઈ પણ કર્મચારી(ઓ)/યુનિયન/ફેડરેશન
અથવા કોઈ પણ વ્યક્તિ વગેરે વસ્તીગણતરીની ફરજો બજાવવાનો
ઈનકાર કરવામાં આ ચુકાદાનો શસ્ત્ર તરીકે આશરો લઈ શકે છે
અથવા લાભ લઈ શકે છે. આનાથી ૨૦૨૦-૨૦૨૧ માં બાકી
રહેલી ભવિષ્યની વસ્તીગણતરીની સરળ કામગીરી પર પ્રતિકૂળ
અસર પડશે અને વસ્તીગણતરીની બાબતો પર ડેટા એકત્રિત
કરવામાં પણ અડચણ ઊભી થશે જે રાષ્ટ્રીય મહત્વનું લક્ષણ
ધરાવે છે."

૯. કે, સેન્સસ રૂલ્સ, ૧૯૯૦ ના નિયમ ૩ મુજબ જે અન્ય બાબતોની સાથે વસ્તીગણતરી અધિકારીઓની નિમણૂક સાથે સંબંધિત છે કે રાજ્ય સરકાર અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના વહીવટીતંત્રો, તેમના રાજ્યો અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં વસ્તીગણતરી કરવા માટે મદદ કરવાના હેતુથી, કોલમ ૨ માં દર્શાવેલ શ્રેણીમાંથી અધિકારીઓને તેમના અધિકારક્ષેત્રમાં વસ્તીગણતરી અધિકારી તરીકે નીચે આપેલા કોષ્ટકની કોલમ ૧ માં દર્શાવેલ હોદ્દા સાથે નિયુક્ત કરી શકે છે."

હોદ્દો	હોદ્દેદારોની નિમણૂક કરવામાં આવશે
મુખ્ય વસ્તી ગણતરી અધિકારી	જિલ્લા કલેક્ટર/મેજિસ્ટ્રેટ/કોર્પોરેશનના વહીવટી વડા અથવા કોઈપણ નામાંકિત અધિકારી.
જિલ્લા/વધારાના જિલ્લા/નાયબ	જિલ્લા કલેક્ટર/મેજિસ્ટ્રેટ/જિલ્લા
જિલ્લા/પેટા-વિભાગીય	કલેક્ટર/મેજિસ્ટ્રેટ/કમિશનરો/જિલ્લા
જિલ્લા/શહેર/વધારાના શહેર વસ્તી ગણતરી અધિકારી.	પેટા-વિભાગીય અધિકારીઓ અથવા મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારીઓને સહાય

	કરતા અધિકારીઓ.
ચાર્જ અધિકારી/સહાયક ચાર્જ અધિકારી/વધારાના અધિકારી અને સબ-ચાર્જ અધિકારી	તહસીલદાર/અધિક તહસીલદાર/મામલાતદાર/બ્લોક વિકાસ અધિકારીઓ/શહેરના મુખ્ય વહીવટી અધિકારીઓ/કાર્યકારી અધિકારીઓ અને અન્ય અધિકારીઓ
સુપરવાઈઝર	સામાન્ય રીતે ગણનાકાર અથવા કોઈપણ વ્યક્તિ કરતાં ઊંચા દરજ્જાના અધિકારીઓ
ગણનાકાર	શિક્ષકો, પાઠરીઓ અથવા કોઈપણ અધિકારી અથવા કોઈપણ વ્યક્તિ.

૧૧. વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે સિંગલ જજે સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૪ ને ધ્યાનમાં લેવામાં ભૂલ કરી છે જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

કલમ ૪ – વસ્તીગણતરી સ્ટાફની નિમણૂક. –

૧) કેન્દ્ર સરકાર તે સમગ્ર વિસ્તારમાં જ્યાં વસ્તીગણતરી કરવાનો ઇરાદો છે ત્યાં વસ્તીગણતરીની દેખરેખ રાખવા માટે સેન્સસ કમિશનરની નિમણૂક કરી શકે છે, અને વિવિધ રાજ્યોમાં વસ્તીગણતરીની દેખરેખ રાખવા માટે સેન્સસ ઓપરેશન્સના ડિરેક્ટરોની નિમણૂક કરી શકે છે.

૨) રાજ્ય સરકાર કોઈપણ નિર્દિષ્ટ સ્થાનિક વિસ્તારમાં વસ્તીગણતરી કરવા, તેમાં મદદ કરવા અથવા તેની દેખરેખ રાખવા માટે યોગ્ય લાગે તેવા હોદ્દાઓ સાથે વસ્તીગણતરી અધિકારીઓ તરીકે વ્યક્તિઓની નિમણૂક કરી શકે છે અને આવી વ્યક્તિઓ, જ્યારે આ રીતે નિયુક્ત થાય, ત્યારે તે મુજબ સેવા આપવા માટે બંધાયેલા રહેશે.

૩) રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ વતી અધિકૃત કોઈપણ સત્તાધિકારી દ્વારા સહી કરાયેલ લેખિત ઘોષણા કે કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ સ્થાનિક વિસ્તાર માટે યોગ્ય રીતે વસ્તીગણતરી અધિકારી તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવી છે તે આવી નિમણૂકનો નિર્ણાયક પુરાવો ગણાશે.

જ) રાજ્ય સરકાર પેટા-કલમ (૨) દ્વારા આપવામાં આવેલી વસ્તીગણતરી અધિકારીઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા યોગ્ય લાગે તેવા સત્તાધિકારીને સોંપી શકે છે. "

૧૨. કે સિંગલ બેંચ એ સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે સ્ટાફની માંગણી સમય સમય પર સુધાર્યા મુજબ સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ ની વિવિધ જોગવાઈઓ હેઠળ પ્રતિવાદી(ઓ) દ્વારા કરવામાં આવવી જોઈએ અને વસ્તીગણતરીની કામગીરીના હેતુ માટે પ્રતિવાદી સત્તાધિકારી દ્વારા સ્ટાફની માંગણી કરી શકાય તે એકમાત્ર સત્તાનો સ્ત્રોત છે નહીંતર ૨૦૨૦-૨૦૨૧ દરમિયાન બાકી રહેલી ભવિષ્યની વસ્તીગણતરીની ક્વાયત હાથ ધરવામાં ભારત સંઘ તરફથી તે સંપૂર્ણ નિષ્ફળતા ગણાશે. તદુપરાંત, ઈચ્છા ન ધરાવતા કામદારો, સ્ટાફ, કર્મચારીઓ, વ્યક્તિઓ, શિક્ષકો વગેરે ભવિષ્યની વસ્તીગણતરીમાં ફરજો સામે તેમના રક્ષણ માટે એકમાત્ર શસ્ત્ર તરીકે આ માનનીય હાઈકોર્ટના ચુકાદાનો આશરો લેશે અને આનાથી આ મહત્વપૂર્ણ રાષ્ટ્રીય કાર્યને સરળ અને સમયસર પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળતા મળશે. "

૧૩. કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે એ હકીકતની પ્રશંસા ન કરીને ભૂલ કરી છે કે ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૭ સહાયતા આપવા માટે વ્યક્તિઓને બોલાવવાની સત્તા પ્રદાન કરે છે અને કલમ ૭(સી) સ્પષ્ટ કરે છે કે કોઈપણ ફેક્ટરી, પેઢી અથવા સંસ્થાના તમામ અધિકારીઓ અને સ્ટાફના સભ્યોમાં અપીલકર્તાઓની સંસ્થાનો પણ સમાવેશ થાય છે."

૧૪. કે સિંગલ જજ એ હકીકતની પ્રશંસા કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા કે અધિનિયમનો સમગ્ર હેતુ યોગ્ય ડેટા એકત્રિત કરવાનું સુનિશ્ચિત કરવાનો છે જેથી ભારત સંઘ સમગ્ર રાષ્ટ્રની બહેતરી અને સમાન વિકાસ માટે સંસાધનોની ફાળવણી કરી શકે. તેથી, અધિનિયમની જોગવાઈઓનું અર્થઘટન અધિનિયમના વાસ્તવિક વ્યાપ અને હેતુ સાથે સુસંગત રીતે થવું જરૂરી છે."

૮. અપીલકર્તાઓ વતી દાખલ કરવામાં આવેલી લેખિત રજૂઆતોમાં સંદર્ભિત આવા સંજોગોમાં, શ્રી શાહ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે છે કે આ અપીલમાં યોગ્યતા હોવાથી, તેને મંજૂર કરવામાં આવે અને સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશને રદ કરવામાં આવે.

૯. બીજી તરફ, આ અપીલનો શ્રી બી.બી. નાયક, વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ દ્વારા સખત વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે, જેમને પ્રતિવાદી - કોર્પોરેશન વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી એ.કે. કલાર્ક દ્વારા મદદ કરવામાં આવી છે. શ્રી નાયક, વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલે તેમની લેખિત રજૂઆતો નીચે મુજબ મૂકી છે:

"૧. સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૪ વસ્તીગણતરીના સ્ટાફની નિમણૂક માટે પ્રદાન કરે છે. તે કેન્દ્ર સરકારને સેન્સસ કમિશનર અને રાજ્ય સરકારોને વસ્તીગણતરી અધિકારીઓ તરીકે વ્યક્તિઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા આપે છે. કલમ ૪(૪) રાજ્ય સરકારને વસ્તીગણતરી અધિકારીઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા અન્ય સત્તાધિકારીને સોંપવાની સત્તા આપે છે.

૨. અધિનિયમની કલમ ૪એ પ્રદાન કરે છે કે દરેક સ્થાનિક સત્તામંડળ વસ્તીગણતરી કરવા સંબંધિત કોઈપણ ફરજો બજાવવા માટે પોતાનો સ્ટાફ ઉપલબ્ધ કરાવશે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે એલઆઈસી એ સ્થાનિક સત્તામંડળ નથી અને તેથી તેના કર્મચારીઓને વસ્તીગણતરીના કામ માટે નિયુક્ત કરી શકાય નહીં.
[હાઉસિંગ બોર્ડ ઓફ હરિયાણા વિરુદ્ધ હરિયાણા હાઉસિંગ બોર્ડ

એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન અને અન્ય; કલકત્તા સ્ટેટ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, પશ્ચિમ બંગાળ]

૩. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ હેઠળ સત્તાવાળાઓ પાસે વસ્તીગણતરીના કામ માટે એલઆઈસી ના કર્મચારીઓની નિમણૂક કરવાની કોઈ સત્તા કે અધિકારક્ષેત્ર નથી. [ઇલેક્શન કમિશન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા સ્ટાફ એસોસિએશન લોકલ હેડ ઓફિસ યુનિટ, પટના અને અન્ય; યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ સાંકળચંદ હિંમતલાલ શેઠ (પેરા ૧૧, ૧૫ અને ૮૪); યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ ભારત બેટરી મેન્યુફેક્ચરિંગ કું. લિ.]

૪. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે અધિનિયમ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમો અથવા જારી કરાયેલ જાહેરનામું કાયદાથી આગળ જઈ શકે નહીં. જ્યારે સેન્સસ એક્ટ એલઆઈસી ના કર્મચારીઓની નિમણૂક કરવા માટે આવી કોઈ સત્તા અથવા અધિકારક્ષેત્રની જોગવાઈ કરતું નથી, ત્યારે તે સ્થાનિક સત્તામંડળ નથી, આવી નિમણૂકો જાહેરનામા દ્વારા કરી શકાય નહીં. [એગ્રીકલ્ચરલ માર્કેટ કમિટી વિરુદ્ધ શાલિમાર કેમિકલ વર્ક્સ લિ.]

પ. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે માનનીય પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટે એલઆઈસી ના કેસમાં એવો મત લીધો છે કે સેન્સસ એક્ટ હેઠળ એલઆઈસી ના કર્મચારીઓની વસ્તીગણતરીના કામ માટે નિમણૂક કરી શકાય નહીં. [સિવિલ રિટ પિટિશન નં. ૭૦૩૭ ઓફ ૨૦૧૦ – પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટે ૨૧.૦૮.૨૦૧૦ ના રોજ નિર્ણય લીધો.]

ક. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે સિવિલ મિસલેનિયસ રિટ પિટિશન નં. ૨૮૭૩૬ ઓફ ૨૦૧૦ માં ૦૪-૦૩-૨૦૧૧ ના રોજ માનનીય અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના ચુકાદાને ઉદાહરણ તરીકે ટાંકી શકાય નહીં કારણ કે તે અન્ય રિટ પિટિશનમાં પસાર કરાયેલા વચગાળાના આદેશો અને સર્વસંમતિ પર આધારિત છે.

ગ. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે અધિનિયમની કલમ ૭(સી) માત્ર જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટને કોઈપણ ફેક્ટરી, પેઢી અથવા સંસ્થાના સ્ટાફના સભ્યોના કોઈપણ અધિકારીઓની સહાયતા માંગવાની સત્તા આપે છે. જ્યારે આવી ફેક્ટરી, પેઢી અથવા સંસ્થામાં વસ્તીગણતરી કરતી વખતે આવી સહાયતાની જરૂર હોય. આ જોગવાઈ

સત્તાધિકારીને વસ્તીગણતરીનું કામ જાતે કરવા માટે એલઆઈસી ના કર્મચારીઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા આપતી નથી.

૮. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે એકવાર અધિનિયમે કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારો પર વસ્તીગણતરી અધિકારીઓની નિમણૂક કરવાની અધિનિયમની કલમ ૪ હેઠળની સત્તાઓ સોંપી દીધી હોય, તો આવા અધિકારીઓ અન્ય વ્યક્તિઓને સત્તા વધુ સોંપી શકે નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે ડેપ્યુટી મ્યુનિસિપલ કમિશનર કે જેમને અધિનિયમ હેઠળ સત્તા સોંપવામાં આવી છે તે સત્તાને આગળ સોંપી શકે નહીં. તેથી આક્ષેપિત જાહેરનામું સત્તાની વધુ પડતી સોંપણીના દોષથી પીડાય છે.

૯. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે સેન્સસ એક્ટ વસ્તીગણતરી અધિકારીઓ, ગણતરીકાર અથવા સુપરવાઈઝર તરીકે એલઆઈસી ના કોઈપણ કર્મચારીની નિમણૂક અથવા માંગણી માટે કોઈ સત્તા અથવા અધિકારક્ષેત્ર અથવા અધિકારની જોગવાઈ કરતું નથી અને તેથી ગુજરાત રાજ્ય અથવા ડેપ્યુટી મ્યુનિસિપલ કમિશનર જેવા કોઈપણ અધિકારી આવી નિમણૂક કરી શકતા નથી અથવા એલઆઈસી ના કર્મચારીઓની માંગણી કરી શકતા નથી.

૧૦. સિંગલ જજે એ પણ નોંધ્યું હતું કે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પછી રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ પીપલ એક્ટમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો અને સુધારા પછી પણ માનનીય બોમ્બે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચે રિટ પિટિશન નં. ૮૦૩૯ ઓફ ૨૦૦૯, ૬બલ્ચુ પી નં. ૮૦૫૨ ઓફ ૨૦૦૯ અને ૬બલ્ચુ પી નં. ૮૧૧૯ ઓફ ૨૦૦૯ ના કેસમાં એવો મત લીધો છે કે માત્ર એવો જ સ્ટાફ માંગી શકાય જે રાષ્ટ્રપતિ અથવા રાજ્યપાલના નિયંત્રણ હેઠળ હોય અને અન્ય કોઈ સ્ટાફની માંગણી કરી શકાય નહીં જેના પર તેઓ નિયંત્રણ ધરાવતા ન હોય.

૧૧. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે સિંગલ જજે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ અને અન્ય માનનીય હાઈકોર્ટના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને અપીલકર્તા-પ્રતિવાદી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી તમામ દલીલોનો સામનો કર્યો છે અને વર્તમાન અપીલમાં કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી."

૧૦. ઉપરોક્ત સંદર્ભિત સંજોગોમાં, શ્રી નાયક રજૂઆત કરે છે કે સિંગલ જજ દ્વારા રિટ અરજીને મંજૂરી આપવામાં કોઈ ભૂલ, કાયદાની ભૂલની તો વાત જ છોડો, થઈ હોવાનું કહી શકાય નહીં, જે આ અપીલમાં કોઈપણ દખલગીરીની

ખાતરી આપે. શ્રી નાયક રજૂઆત કરશે કે આ અપીલમાં કોઈ યોગ્યતા ન હોવાથી, તેને ફગાવી દેવામાં આવે.

૧૧. પક્ષકારો તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી જોયા પછી, અમારી વિચારણા માટે માત્ર એક જ પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે, શું લાઈફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડના કર્મચારીઓને સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ ની જોગવાઈઓ હેઠળ વસ્તીગણતરીના કામ માટે તૈનાત કરી શકાય?

૧૨. બંને પક્ષો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી સામસામી દલીલો તરફ ધ્યાન આપતા પહેલા, આપણે અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કેટલીક સંબંધિત જોગવાઈઓ જોવી જોઈએ.

"૪. વસ્તીગણતરીના સ્ટાફની નિમણૂક – (૧) કેન્દ્ર સરકાર તે સમગ્ર વિસ્તારમાં જ્યાં વસ્તીગણતરી કરવાનો ઇરાદો છે ત્યાં વસ્તીગણતરીની દેખરેખ રાખવા માટે સેન્સસ કમિશનરની નિમણૂક કરી શકે છે અને વિવિધ રાજ્યોમાં વસ્તીગણતરીની દેખરેખ રાખવા માટે સેન્સસ ઓપરેશન્સના ડિરેક્ટરોની નિમણૂક કરી શકે છે.

(૨) રાજ્ય સરકાર કોઈપણ નિર્દિષ્ટ સ્થાનિક વિસ્તારમાં વસ્તીગણતરી કરવા, તેમાં મદદ કરવા અથવા તેની દેખરેખ રાખવા માટે યોગ્ય લાગે તેવા હોદ્દાઓ સાથે વસ્તીગણતરી અધિકારીઓ તરીકે વ્યક્તિઓની નિમણૂક કરી શકે છે અને આવી વ્યક્તિઓ, જ્યારે આ રીતે નિયુક્ત થાય, ત્યારે તે મુજબ સેવા આપવા માટે બંધાયેલા રહેશે.

(૩) રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ વતી અધિકૃત કોઈપણ સત્તાધિકારી દ્વારા સહી કરાયેલ લેખિત ઘોષણા કે કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ સ્થાનિક વિસ્તાર માટે યોગ્ય રીતે વસ્તીગણતરી અધિકારી તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવી છે તે આવી નિમણૂકનો નિર્ણાયક પુરાવો ગણાશે.

(૪) રાજ્ય સરકાર પેટા-કલમ (૨) દ્વારા આપવામાં આવેલી વસ્તીગણતરી અધિકારીઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા યોગ્ય લાગે તેવા સત્તાધિકારીને સોંપી શકે છે.

જાએ. દરેક સ્થાનિક સત્તામંડળના સ્ટાફને વસ્તીગણતરી કરવા માટે ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે – રાજ્યમાં દરેક સ્થાનિક સત્તામંડળ, જ્યારે કેન્દ્ર સરકાર અથવા તે સરકાર દ્વારા આ વતી નિયુક્ત કરાયેલ સત્તાધિકારી દ્વારા લેખિત આદેશ દ્વારા આપું કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે ત્યારે, વસ્તીગણતરી કરવા સંબંધિત કોઈપણ ફરજોના પાલન માટે જરૂરી હોય તેવો સ્ટાફ કોઈપણ સેન્સસ ઓપરેશન્સ ડિરેક્ટરને ઉપલબ્ધ કરાવશે.

૭. સહાયતા આપવા માટે અમુક વ્યક્તિઓને બોલાવવાની સત્તા – જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, કેમ કે રાજ્ય સરકાર કોઈપણ સ્થાનિક વિસ્તાર માટે આ વતી આવા સત્તાધિકારીની નિમણૂક કરી શકે છે, લેખિત આદેશ દ્વારા, જે તેના જિલ્લાના અથવા આવા સ્થાનિક વિસ્તારના, જે પણ કિસ્સો હોય, સમગ્ર વિસ્તારમાં અમલમાં રહેશે, નીચેનાને બોલાવી શકે છે–

(એ) જમીનના તમામ માલિકો અને કબજેદારો, કાર્યકાળ ધારકો, અને ખેડૂતો અને જમીન મહેસૂલના એસાઈનીઓ, અથવા તેમના એજન્ટો.

(બી) જિલ્લા, મ્યુનિસિપલ, પંચાયત અને અન્ય સ્થાનિક સત્તાવાળાઓના તમામ સભ્યો અને આવા સત્તાવાળાઓના અધિકારીઓ અને સેવકો, અને

(સી) કોઈપણ ફેક્ટરી, પેઢી અથવા સંસ્થાના તમામ અધિકારીઓ અને સ્ટાફના સભ્યો,

વસ્તીગણતરી લેતી વખતે, આવા માલિકો, કબજેદારો, કાર્યકાળ ધારકો, ખેડૂતો અને એસાઈનીઓની જમીન પર, અથવા ફેક્ટરીઓ, પેઢીઓ અને અન્ય સંસ્થાઓના પરિસરમાં, અથવા જે વિસ્તારો માટે આવા સ્થાનિક સત્તાવાળાઓની સ્થાપના કરવામાં આવી છે, જે પણ કિસ્સો હોય, તેમાં રહેલા વ્યક્તિઓની વસ્તીગણતરી કરવા માટે આદેશમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવી સહાયતા આપવા માટે, અને જે વ્યક્તિઓને આ કલમ હેઠળ આદેશ આપવામાં આવ્યો છે તેઓ તેનું પાલન કરવા માટે બંધાયેલા રહેશે અને આવા આદેશના અનુસંધાનમાં કાર્ય કરતી વખતે, ઈન્ડિયન પીનલ કોડના અર્થમાં જાહેર સેવકો ગણાશે."

૧૩. સેન્સસ એક્ટની કલમ ૭(સી) જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટને કોઈપણ ફેક્ટરી, પેઢી અથવા સંસ્થાના તમામ અધિકારીઓ અને સ્ટાફના સભ્યોને વસ્તીગણતરી લેતી વખતે, ફેક્ટરીઓ, પેઢીઓ અને અન્ય સંસ્થાઓના પરિસરમાં, જે પણ કિસ્સો હોય, તેમાં રહેલા વ્યક્તિઓની વસ્તીગણતરી કરવામાં સહાયતા આપવા બોલાવવાની સત્તા આપે છે. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે કલમ ૭(સી) હેઠળ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ વસ્તીગણતરી લેતી વખતે, સંસ્થાના પરિસરમાં રહેલા વ્યક્તિઓની વસ્તીગણતરી કરવા માટે જ કોઈપણ સંસ્થાના અધિકારીઓ અને સ્ટાફના સભ્યોની સહાયતા લઈ શકે છે.

૧૪. કલમ ૭(સી) જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટને સામાન્ય વસ્તીગણતરીના કામ માટે ગણતરીકારો અથવા સુપરવાઈઝર તરીકે એલઆઈસી ના કર્મચારીઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા આપતી નથી.

૧૫. "સંસ્થા" શબ્દનો અર્થ જે દર્શાવવામાં આવ્યો છે તે અપીલકર્તાઓના કેસને આગળ વધારતો નથી અને લેખિત રજૂઆતોના પેરા ૨ માં સંદર્ભિત ચુકાદાઓ દ્વારા "સંસ્થા" શબ્દનું અર્થઘટન અપીલકર્તાઓને કોઈ પણ રીતે મદદરૂપ નથી.

૧૬. સેન્સસ એક્ટ હેઠળ, વસ્તીગણતરીનું કામ કલમ ૪ હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારોને સોંપવામાં આવ્યું છે. તેઓ કલમ ૪એ હેઠળ સ્થાનિક

સત્તાવાળાઓના સ્ટાફની મદદ લઈ શકે છે. તે સિવાય, વસ્તીગણતરી અધિકારીઓ વસ્તીગણતરીનું કામ કરવા માટે ગણતરીકારો અથવા સુપરવાઈઝર તરીકે એલઆઈસી ના કર્મચારીઓની નિમણૂક કરી શકતા નથી કારણ કે સેન્સસ એક્ટ હેઠળ ડેપ્યુટી મ્યુનિસિપલ કમિશનર જેવા વસ્તીગણતરી અધિકારીઓ વસ્તીગણતરી કરવાની સત્તા આગળ સોંપી શકતા નથી અને ગણતરીકારો અથવા સુપરવાઈઝર તરીકે એલઆઈસી ના કર્મચારીઓની નિમણૂક કરવાની અધિનિયમ હેઠળ કોઈ સત્તા, અધિકારક્ષેત્ર અથવા અધિકાર નથી. સિટિઝનશિપ એક્ટને સેન્સસ એક્ટ સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી જોકે બંને અધિનિયમો હેઠળ સમાન અધિકારીને સત્તા સોંપવામાં આવી હોય.

૧૭. સુપ્રીમ કોર્ટે, ઇલેક્શન કમિશન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા સ્ટાફ એસોસિએશન, લોકલ હેડ ઓફિસ યુનિટ, પટના ના કેસમાં, પેરા ૨૬ માં સુખદેવ સિંહ વિ. ભગતરામ સરદાર સિંહ રઘુવંશી ના કેસ સાથે ખાસ વ્યવહાર કર્યો અને અપીલકર્તાઓ વતી કરવામાં આવતી દલીલને નકારી કાઢી હતી.

૧૮. અમે સિવિલ રિટ પિટિશન નં. ૭૦૩૭ ઓફ ૨૦૧૦ માં આપવામાં આવેલા પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ અને તેના પર આધાર રાખી શકીએ છીએ, જેમાં સૂર્યકાંત, જે. એ તે જ પ્રશ્ન નક્કી કર્યો

હતો, જેનો જવાબ આપવા માટે અમને આ અપીલમાં કહેવામાં આવ્યું છે. અમે ચુકાદામાં કરેલા અવલોકનોને આ પ્રમાણે ટાંકી શકીએ છીએ:

"અરજદાર - લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા ૦૬.૦૪.૨૦૧૦, ૦૮.૦૪.૨૦૧૦ અને ૧૨.૦૪.૨૦૧૦ ના સંદેશાવ્યવહાર-સહ-આદેશો રદ કરવા માંગે છે જેના દ્વારા જાલંધર ખાતે લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયાના સિનિયર ડિવિઝનલ મેનેજરને રાજ્યમાં વસ્તીગણતરીનું કામ કરવા માટે ગણતરીકારો/સુપરવાઈઝર તરીકે કામ કરવા માટે ઓછામાં ઓછા ૧૫૦ કર્મચારીઓની સેવાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે અને ઉક્ત સિનિયર ડિવિઝનલ મેનેજરને ઉક્ત હેતુ માટે 'ચાર્જ ઓફિસર' તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા છે.

વિચારણા માટે માત્ર એ જ પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે શું અરજદારના કર્મચારીઓને સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ ની જોગવાઈઓ હેઠળ વસ્તીગણતરીના કામ માટે તૈનાત કરી શકાય? વિવાદના ઉકેલના હેતુઓ માટે, કલમ ૪, ૪-એ અને ૭ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે જે નીચે મુજબ વાંચે છે :-

"કલમ ૪[૧] કેન્દ્ર સરકાર તે સમગ્ર વિસ્તારમાં જ્યાં વસ્તીગણતરી કરવાનો ઇરાદો છે ત્યાં વસ્તીગણતરીની દેખરેખ રાખવા માટે સેન્સસ કમિશનરની નિમણૂક કરી શકે છે અને વિવિધ રાજ્યોમાં વસ્તીગણતરીની દેખરેખ રાખવા માટે સેન્સસ ઓપરેશન્સના ડિરેક્ટરોની નિમણૂક કરી શકે છે.

[૨] રાજ્ય સરકાર કોઈપણ નિર્દિષ્ટ સ્થાનિક વિસ્તારમાં વસ્તીગણતરી કરવા, તેમાં મદદ કરવા અથવા તેની દેખરેખ રાખવા માટે યોગ્ય લાગે તેવા હોદ્દાઓ સાથે વસ્તીગણતરી અધિકારીઓ તરીકે વ્યક્તિઓની નિમણૂક કરી શકે છે અને આવી વ્યક્તિઓ જ્યારે આ રીતે નિયુક્ત થાય, ત્યારે તે મુજબ સેવા આપવા માટે બંધાયેલા રહેશે.

[૩] રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ વતી અધિકૃત કોઈપણ સત્તાધિકારી દ્વારા સહી કરાયેલ લેખિત ઘોષણા કે કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ સ્થાનિક વિસ્તાર માટે યોગ્ય રીતે વસ્તીગણતરી અધિકારી તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવી છે તે આવી નિમણૂકનો નિર્ણાયક પુરાવો ગણાશે.

[જ] રાજ્ય સરકાર પેટા-કલમ [૨] દ્વારા આપવામાં આવેલી વસ્તીગણતરી અધિકારીઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા યોગ્ય લાગે તેવા સત્તાધિકારીને સોંપી શકે છે.

[જએ] રાજ્યમાં દરેક સ્થાનિક સત્તામંડળ, જ્યારે કેન્દ્ર સરકાર અથવા તે સરકાર દ્વારા આ વતી નિયુક્ત કરાયેલ સત્તાધિકારી દ્વારા લેખિત આદેશ દ્વારા આવું કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે ત્યારે, વસ્તીગણતરી કરવા સંબંધિત કોઈપણ ફરજોના પાલન માટે જરૂરી હોય તેવો સ્ટાફ કોઈપણ સેન્સસ ઓપરેશન્સ ડિરેક્ટરને ઉપલબ્ધ કરાવશે.

૭. સહાયતા આપવા માટે અમુક વ્યક્તિઓને બોલાવવાની સત્તા - જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, અથવા રાજ્ય સરકાર કોઈપણ સ્થાનિક વિસ્તાર માટે આ વતી આવા સત્તાધિકારીની નિમણૂક કરી શકે છે, લેખિત આદેશ દ્વારા, જે તેના જિલ્લાના અથવા આવા સ્થાનિક વિસ્તારના, જે પણ કિસ્સો હોય, સમગ્ર વિસ્તારમાં અમલમાં રહેશે, નીચેનાને બોલાવી શકે છે -

[એ] જમીનના તમામ માલિકો અને કબજેદારો,
કાર્યકાળ ધારકો, અને ખેડૂતો અને જમીન મહેસૂલના
એસાઈનીઓ, અથવા તેમના એજન્ટો,

[બી] જિલ્લા, મ્યુનિસિપલ, પંચાયત અને અન્ય
સ્થાનિક સત્તાવાળાઓના તમામ સભ્યો અને આવા
સત્તાવાળાઓના અધિકારીઓ અને સેવકો, અને

[સી] કોઈપણ ફેક્ટરી, પેઢી અથવા સંસ્થાના
તમામ અધિકારીઓ અને સ્ટાફના સભ્યો,
વસ્તીગણતરી લેતી વખતે, આવા માલિકો,
કબજેદારો, કાર્યકાળ ધારકો, ખેડૂતો અને
એસાઈનીઓની જમીન પર, અથવા ફેક્ટરીઓ,
પેઢીઓ અને અન્ય સંસ્થાઓના પરિસરમાં, અથવા
જે વિસ્તારો માટે આવા સ્થાનિક સત્તાવાળાઓની
સ્થાપના કરવામાં આવી છે, જે પણ કિસ્સો હોય,
તેમાં રહેલા વ્યક્તિઓની વસ્તીગણતરી કરવા માટે
આદેશમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવી સહાયતા

આપવા માટે, અને જે વ્યક્તિઓને આ કલમ હેઠળ
આદેશ આપવામાં આવ્યો છે તેઓ તેનું પાલન કરવા
માટે બંધાયેલા રહેશે અને આવા આદેશના
અનુસંધાનમાં કાર્ય કરતી વખતે, ઈન્ડિયન પીનલ
કોડના અર્થમાં જાહેર સેવકો ગણાશે".

ખરેખર તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ
કોર્પોરેશન 'સ્થાનિક સત્તામંડળ' નથી કારણ કે તે જનરલ
ક્લોઝ એક્ટની કલમ ૩ ની પેટા-કલમ [૩૧] ના ઘટકોને
પૂર્ણ કરતું નથી. આ જ રીતે, આક્ષેપિત સંદેશાવ્યવહારો
સેન્સસ એક્ટની કલમ ૪[૨] ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતા નથી
કારણ કે એલઆઈસી ના ૧૫૦ કર્મચારીઓની સેવાઓ
ગણતરીકારો/સુપરવાઈઝર તરીકે કામ કરવા માટે
માંગવામાં આવી છે અને 'વસ્તીગણતરી અધિકારીઓ'
તરીકે નહીં. તેવી જ રીતે, પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અધિનિયમની
કલમ ૭[સી] ની પણ મદદ લઈ શકાય નહીં કારણ કે તે
માત્ર જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટને સંસ્થાના પરિસરમાં હોય
અને/અથવા ઉક્ત સ્થાનિક સત્તાવાળાઓની સ્થાપના
કરવામાં આવી હોય તેવા વિસ્તારોમાં હોય તેવા

અધિકારીઓની વસ્તીગણતરી કરવાના હેતુ માટે સંસ્થાના અધિકારીઓ/સ્ટાફના સભ્યો પાસેથી સહાયતા માંગવા માટે સક્ષમ બનાવે છે..... આક્ષેપિત સંદેશાવ્યવહારોમાં ક્યાંય એવો ઉલ્લેખ નથી કે એલઆઈસી ના કર્મચારીઓની સેવાઓ માત્ર એલઆઈસી ની સંસ્થામાં કાર્યરત વ્યક્તિઓના વસ્તીગણતરીનું કામ કરવાના હેતુ માટે માંગવામાં આવી છે.

અગાઉ જણાવેલ કારણોસર અને ઇલેક્શન કમિશનર ઓફ ઇન્ડિયા વિ. સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, પટના અને અન્યના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં, હું એવા સુવિચારિત મતે છું કે આક્ષેપિત સંદેશાવ્યવહારો સેન્સસ એક્ટ, ૧૯૪૮ દ્વારા આપવામાં આવેલા વ્યાપ અને સત્તાની બહાર છે. તેથી તે મુજબ તેમને રદ કરવામાં આવે છે."

૧૯. અપીલકર્તાઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી અંકિત શાહે, ઉપર જણાવેલ લાઈફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (સુપ્રા) ના કેસમાં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેંચના નિર્ણય પર મજબૂત આધાર રાખ્યો હતો.

અમે એ હકીકતની નોંધ લઈએ છીએ કે ડિવિઝન બેંચે એવો મત લીધો હતો કે જનરલ કલોઝ એક્ટ તેમજ અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની જોગવાઈઓ અને નિયમોની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, લાઈફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા જનરલ કલોઝ એક્ટના અર્થમાં સ્થાનિક સત્તામંડળ ગણાશે નહીં, અને અધિનિયમ, ૧૯૪૮ હેઠળ સ્થાનિક સત્તામંડળ વ્યાખ્યાયિત ન હોવાને કારણે, જનરલ કલોઝ એક્ટની વ્યાખ્યા ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. ડિવિઝન બેંચે આગળ એવું ઠરાવવા આગળ વધ્યું કે જો લાઈફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા સ્થાનિક સત્તામંડળ નથી, તો આવા કર્મચારીઓની સેવાઓના સંદર્ભમાં, અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૪એ હેઠળ કલ્પના કર્યા મુજબ, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કોઈ આદેશ પસાર કરી શકાય નહીં. અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષના કેસમાં, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કોઈ આદેશ ન હતો. આવા સંજોગોમાં, તેમના લોર્ડશિપ્સે એવો મત લીધો કે આવા પ્રકારના કેસોમાં અધિનિયમની કલમ ૪એ સત્તાનો સ્ત્રોત નથી. જોકે, તેમના લોર્ડશિપ્સે આગળ એવો મત લીધો કે સત્તા અધિનિયમની કલમ ૭ માં સ્થાન પામી શકે છે. તેમના લોર્ડશિપ્સે એવો મત લીધો કે લાઈફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયાના અધિકારીઓ/કર્મચારીઓ 'સંસ્થા' અભિવ્યક્તિ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે, કારણ કે તેઓ એક સંસ્થામાં કામ કરે છે. એકવાર તેઓ 'સંસ્થા' માં કામ કરતા જણાય, ત્યારપછીનો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ હશે કે શું આ સત્તા જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા અથવા અધિનિયમની કલમ ૪(૨) હેઠળ રાજ્ય સરકાર દ્વારા અધિસૂચિત કોઈપણ સત્તાધિકારી દ્વારા વાપરવી જોઈએ, તેનો આધાર એ વાત પર છે કે શું

અભિવ્યક્તિ 'તરીકે' છે કે 'અથવા'. અમે અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા કરવામાં આવેલા સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૧૪. અમારા વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન એ છે કે શું પ્રતિવાદી નં. ૧ રિટ અરજદારો પર માંગણી કરી શકે છે અને તેમને વસ્તીગણતરીની કામગીરી હાથ ધરવાના હેતુ માટે તેમના અધિકારીઓ/કર્મચારીઓને ઉપલબ્ધ કરાવવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે. સૌપ્રથમ, અમે એ આધારે આગળ વધીએ છીએ કે રિટ અરજદાર નં. ૧ સ્થાનિક સત્તામંડળ નથી. જો અરજદાર નં. ૧ સ્થાનિક સત્તામંડળ નથી, તો આવા કર્મચારીઓની સેવાઓના સંદર્ભમાં, અધિનિયમની કલમ ૪એ હેઠળ કલ્પના કર્યા મુજબ, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કોઈ આદેશ પસાર કરી શકાય નહીં. વર્તમાન કેસમાં, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કોઈ આદેશ નથી. તેથી, આવા કેસોમાં અધિનિયમની કલમ ૪એ સત્તાનો સ્ત્રોત નથી. અધિનિયમની કલમ ૪(૨) ના સંદર્ભમાં નિયુક્ત થવાના અનુસંધાનમાં પ્રતિવાદી નં. ૧, આ રીતે ફરજો બજાવવા માટે સક્ષમ છે. જોકે, આ જોગવાઈ પ્રતિવાદીઓને અરજદાર નં. ૧ ના અધિકારીઓ/કર્મચારીઓને બોલાવવાની સત્તા આપતી નથી.

૧૫. તે સત્તા, અમારા મતે, અધિનિયમની કલમ ૭ માં સ્થાન પામી શકે છે. રિટ અરજદારોના અધિકારીઓ/કર્મચારીઓ 'સંસ્થા' અભિવ્યક્તિ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે, કારણ કે તેઓ એક સંસ્થામાં કામ કરી રહ્યા છે. એકવાર, તેઓ 'સંસ્થા' માં કામ કરતા જણાય, અમારા મતે, એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું આ સત્તા જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા અથવા અધિનિયમની કલમ ૪(૨) હેઠળ રાજ્ય સરકાર દ્વારા અધિસૂચિત કોઈપણ સત્તાધિકારી દ્વારા વાપરવી જોઈએ, તેનો આધાર એ વાત પર છે કે શું અભિવ્યક્તિ 'તરીકે' છે કે 'અથવા'. જો વેબસાઈટ પરથી ડાઉનલોડ કરાયેલ અધિનિયમને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો ઉપયોગમાં લેવાયેલ અભિવ્યક્તિ 'અથવા' છે અને 'તરીકે' નથી અને આમ તે માત્ર જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ જ નથી, પરંતુ રાજ્ય સરકાર દ્વારા કોઈપણ સ્થાનિક વિસ્તાર માટે અન્ય સત્તાધિકારીઓની પણ નિમણૂક કરી શકાય છે, જે રાજ્ય સરકારે અધિનિયમની કલમ ૪(૨) હેઠળ કર્યું છે. પ્રતિવાદી નં. ૧ આવા જ એક સત્તાધિકારી છે. પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશનની કાનપુર શાખામાં કામ કરતા અધિકારીઓ/કર્મચારીઓના સંદર્ભમાં માંગણી કરવામાં આવી છે. તેથી, તે પ્રતિવાદી નં. ૧ ના અધિકારક્ષેત્રની અંદર હતું, એ ધ્યાનમાં લેતા કે રિટ અરજદારોને વસ્તીગણતરીની કામગીરી હાથ

ધરવાના હેતુ માટે તેમના અધિકારીઓ/કર્મચારીઓના નામો
ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે બોલાવવાની સત્તા આપવામાં આવી છે."

૨૦. અત્યંત આદર સાથે, અમને અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના તેમના લોર્ડશિપ્સ દ્વારા
વ્યક્ત કરવામાં આવેલા મંતવ્યો સાથે સંમત થવામાં મુશ્કેલી પડે છે.

૨૧. અમારો અભિપ્રાય છે કે આ કોર્ટના સિંગલ જજ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત
તદ્દન વાજબી અને અર્થપૂર્ણ છે. અધિનિયમની કલમ ૪ અને ૭ નું સંયુક્ત
વાંચન એ સ્પષ્ટ કરશે કે અધિનિયમની કલમ ૪ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિયુક્ત
વસ્તીગણતરીના ડિરેક્ટર દ્વારા અથવા તેના મારફતે વસ્તીગણતરીના કામ માટે
વસ્તીગણતરી અધિકારી, ગણતરીકારો વગેરેની નિમણૂક કરવાની સત્તાનો સંદર્ભ
આપે છે અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા જે બદલામાં આવા વસ્તીગણતરીના કામ
માટે પોતાના સ્ટાફની નિમણૂક કરી શકે છે. સિંગલ જજે આ સંબંધમાં ભેદના
મુદ્દાની યોગ્ય નોંધ લીધી છે. અધિનિયમની કલમ ૭ આવી કોઈ માંગણી
કરવાની સત્તા, અધિકારક્ષેત્ર અથવા હક આપતી નથી. કલમ ૭ ફક્ત સહાયતા
માંગવાની અને સહાયતા માટે વ્યક્તિઓને બોલાવવાની સત્તા પ્રદાન કરે છે.
આવા સંજોગોમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે કલમ ૭ કોઈપણ કોર્પોરેશન અથવા
સંસ્થામાંથી વસ્તીગણતરી અધિકારીની નિમણૂક/માંગણી કરવાની રાજ્ય
સરકાર અથવા કેન્દ્ર સરકારની કોઈપણ સત્તાનો સંદર્ભ આપે છે.

૨૨. એ કાયદાનો સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે નિયમો અને/અથવા જાહેરનામા કાયદાથી આગળ જઈ શકે નહીં. જ્યારે સેન્સસ એક્ટ પોતે જ કોર્પોરેશનના કર્મચારીઓને ગણતરીકારો અથવા સુપરવાઈઝર તરીકે નિયુક્ત કરવાની કોઈ સત્તા, અધિકારક્ષેત્ર અથવા હક પ્રદાન કરતું નથી, ત્યારે અપીલકર્તાઓ, તેમની જાતે, આપું અધિકારક્ષેત્ર અથવા સત્તા ધારણ કરી શકતા નથી. સેન્સસ એક્ટની કલમ ૪ કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારને કોર્પોરેશનના કર્મચારીઓને ગણતરીકારો અથવા સુપરવાઈઝર તરીકે નિયુક્ત કરવાની સત્તા આપતી નથી.

૨૩. સુપ્રીમ કોર્ટે, ઇલેક્શન કમિશન ઓફ ઇન્ડિયા ના કેસમાં એવો મત લીધો છે કે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાના સ્ટાફની વસ્તીગણતરીના કામ માટે માંગણી કરી શકાય નહીં. સુપ્રીમ કોર્ટે રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ ધી પીપલ એક્ટ, ૧૯૫૦ હેઠળ સત્તાધિકારીની સત્તા અને અધિકારક્ષેત્રના વ્યાપ પર વિચાર કર્યો.

૨૪. બાબતના એકંદર દૃષ્ટિકોણ પરથી, અમે કોર્પોરેશન દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ-અરજીને મંજૂરી આપતી વખતે સિંગલ જજ દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલા કારણોથી સહમત છીએ. આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશ પસાર કરવામાં સિંગલ જજ દ્વારા કોઈ ભૂલ, કાયદાની ભૂલની તો વાત જ છોડો, થઈ હોવાનું કહી શકાય નહીં.

રપ. ઉપર જણાવેલ સંજોગોમાં, આ અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને આથી તેને ફગાવી દેવામાં આવે છે.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમુર્તીશ્રી)

(એ. સી. રાવ, ન્યાયમુર્તીશ્રી)

/મોઈનુદ્દીન

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.